

REFLECTIE BESTUURSAKKOORD

BrabantAdvies Brabantlaan 3
5216 TV 's -Hertogenbosch
info@brabantadvies.com
www.brabantadvies.com
t. 073 303 02 86

Geacht College,

Wij hebben met zeer veel belangstelling kennisgenomen van het Bestuursakkoord 2019-2023 ‘Kiezen voor Kwaliteit’.

Zoals aangekondigd in ons werkplan 2019 geven wij een reflectie op dit Bestuursakkoord. Kort, omdat het Bestuursakkoord een richtinggevend akkoord op hoofdlijnen is dat nog veel ruimte geeft voor invulling. In onze reflectie geven we enkele noties die van betekenis kunnen zijn voor uw eigen uitwerking van het beleid. Wij zijn hierbij niet uitputtend.

Graag benutten wij deze reflectie dan ook vooral als onderlegger voor een nadere kennismaking. Om met u van gedachten te wisselen over de uitwerking van beleid en de inhoudelijke invulling voor onze advisering tijdens de komende bestuursperiode.

Want uiteraard zien wij voor BrabantAdvies een relevante rol weggelegd om u ook in de komende Bestuursperiode te voorzien van strategisch advies op de relevante thema's voor Brabant. Onze opdracht is om onafhankelijk, integraal en vernieuwend te adviseren. U kunt ons aanspreken op de functie van buitenboordmotor voor beleidsontwikkeling én uitvoering. Tegelijkertijd willen we onze agenderende en constructief-prikkelende rol blijven waarmaken.

1. Meerwaarde in maatschappelijke uitdagingen

De cruciale opgaven zijn benoemd. De inzet op 2030 biedt een langetermijnperspectief met inzet op de maatschappelijke transities. We zien ook continuïteit ten opzichte van de vorige bestuursperiode, met nieuwe accenten.

De uitdagingen van vandaag vragen veel netwerkkracht om tot realisatie te komen. Geen enkele uitdaging kan immers op eigen kracht worden bereikt. De meerwaarde van de provincie zal in belangrijke mate samenhangen met de kwaliteit van een eigen gezaghebbende bijdrage hierin. Of dat nu bestuurlijke agendering is, het handhaven van regels of juist ruimte geven, het brengen of organiseren van kennis of het bieden van slimme financieringsconstructen. Of het zoeken naar vernieuwende vormen van samenwerking met partijen of creatieve manieren om de inwoners van Brabant te betrekken bij het oplossen van problemen en het vormgeven van de toekomst.

Inzet op de transities vraagt om een waardegedreven debat en dialoog. Bij elke transitie zullen er ook verliezers zijn, moet er worden afgebouwd en uitgefaseerd. Ook dit vraagt een plek in de uitwerking en uitvoering van beleid.

2. Het mogelijk maken van maatwerk én het bewaken van samenhang

Een akkoord op hoofdlijnen geeft ruimte aan maatwerk. Dit is van belang om als provinciaal bestuur de ruimte te hebben om de grote gemeenschappelijke deler te vinden, maar ook omdat de oplossingen voor de vraagstukken van vandaag om maatwerk vragen. Tegelijkertijd zal tijdens de uitwerking en uitvoering het bewaken van samenhang essentieel zijn. Een akkoord dat ruimte geeft aan maatwerk roept ook vragen op: hoe worden keuzes gemaakt, met welke onderbouwing? Hoe vindt prioritering plaats? Wat wil het bestuur over vier jaar hebben bereikt? Waar wordt voor gekozen als het echt gaat schuren? Wat vraagt dit van betrokkenen, hoe wordt samengewerkt? Wanneer en hoe mogen Brabanders meedoen in de te maken keuzes?

De uitdaging zal zijn de opgaven in balans te brengen, de samenhang te bewaken, belangen te verbinden en dilemma's te agenderen, kennis en leren te organiseren en uiteraard keuzes te maken en tot uitvoering te komen. Het tussentijds bijsturen van beleid vraagt bovendien om flexibiliteit en schakelkracht in de organisatie.

3. Voorop lopen ten behoeve van de in Brabant meest urgente vraagstukken

Van sommige vraagstukken is de urgentie in Brabant steviger dan in andere provincies. Deze thema's zien wij terug in het Bestuursakkoord. De urgentie kan een aanleiding zijn om, juist ook op deze thema's in nationaal of internationaal perspectief, verschil te maken en kansen te benutten. De provincie heeft een traditie in de samenwerking met andere provincies, met Den Haag, Brussel en internationaal. Dit willen wij nog eens benadrukken: voor effectief beleid blijft het van groot belang om vooral ook over de grenzen van Brabant te kijken.

Bodem en water

Het vraagstuk van een toekomstbestendig bodem- en watersysteem is, van alle provincies, in Brabant het meest prangend. De urgentie van het vraagstuk neemt bovendien snel toe: het belang van bodem en water in relatie tot natuur en klimaatadaptatie, het benuttingsvraagstuk door landbouw, industrie en de Brabantse inwoners en de bedreigingen voor de kwaliteit. Het behalen van afgesproken doelstellingen, volgend uit bijvoorbeeld de Europese Kaderrichtlijn Water, dwingt tot een verbrede benadering. Wij onderstrepen de gebiedsgerichte aanpak zoals door u opgenomen in het Bestuursakkoord. Er is echter nog een flinke route te gaan, ook in relatie tot de wijze waarop verantwoordelijkheden nu zijn belegd en welke economische en institutionele belangen ermee zijn gemoeid. Het benadrukken van de waarde van bodem en water als 'onze schatten van Brabant' waar we in kwalitatieve - en voor water ook kwantitatieve - zin zuinig op moeten zijn, mag wat ons betreft nog steviger worden ingezet, niet alleen vanuit natuurdoelstellingen, maar ook als economische factor en ten behoeve van onze gezondheid. De werkwijze van breed, rond én diep uit de Omgevingsvisie vraagt om een consequente toepassing.

Graag gaan wij in vervolg op verkennende ambtelijke gesprekken nader met u in overleg over advies over het vraagstuk van een toekomstbestendig watersysteem. In september bieden wij u een advies aan over '*Medicijnresten in water*'.

Landbouw- en voedselstrategie

Met het besluit in juli 2017 heeft de provincie Noord-Brabant gekozen vóór een versnelling van de transitie van de landbouw. Deze keuze is in het Bestuursakkoord gecontinueerd, waarbij ruimte is om adaptief te handelen. Een Brabantse visie op landbouw in het perspectief van 2030 is aangekondigd.

In onze *Verkenning Agrofood 2050* hebben wij op basis van de toekomstscenario's dilemma's en thema's geagendeerd. De uitwerking van verschillende gewenste beleidsscenario's (wat is nodig voor kringlooplandbouw, wat is nodig voor energieneutrale landbouw of voor een internationaal concurrerende landbouw?) ten behoeve van de toekomstige koers is daarin als vervolgstap geadviseerd: juist om met stakeholders de onderliggende dilemma's en afwegingen te verkennen. Uiteraard kan aangesloten worden bij de landelijke agenda's van kringlooplandbouw, het missiegedreven topsectorenbeleid en het klimaatakkoord.

Voor de transitie van de landbouw zijn veel meer partijen nodig dan de stakeholders uit de sector zelf. De WRR en de WUR hebben al gepleit voor een internationale voedselstrategie, met het oog op een verbreding van het vraagstuk naar gezondheid, klimaat, water en natuur.

Vanuit een missie als ‘alle Brabanders voedselvaardig 2030’ kan voedsel ook onderdeel zijn van de opgave sociale veerkracht, met aandacht voor de basisvaardigheid van gezonde en toekomstbestendige voeding. Met inzet van creatieve jonge mensen kan gezocht worden naar effectieve vormen om hier invulling aan te geven, bijvoorbeeld met social media of via het onderwijs. Het recent gelanceerde Voedsel1000 besluit kan een start zijn van het structureel betrekken van Brabanders bij dit vraagstuk.

Arbeid(spotentieel) en verhoging productiviteit

Het tekort aan personeel in vele sectoren is een zeer actueel én een langetermijnvraagstuk. Het is ook van belang voor behoud van onze stevige (maar recent ook dalende) positie op het gebied van kenniseconomie. Het in het Bestuursakkoord aangekondigde actieplan arbeidsmarkt vraagt om het creëren van oplossingsrichtingen waarvoor partijen ook eigenaarschap nemen. Ook hier is de vraag relevant hoe de provincie vanuit haar positie en rol meerwaarde kan creëren in een al druk georganiseerd onderwijs- en arbeidsmarktveld.

Analyse en scenario’s zullen behulpzaam zijn in het adresseren van de vragen en te maken afwegingen. Wat betekent ontgroening en vergrijzing voor bedrijven, hun opvolging en hun personeelsbestand? Wat betekenen de transities op het terrein van energie, klimaat en landbouw voor de noodzakelijke beroepen en het gewenste regionale aanbod? Wat is nodig om de arbeidsproductiviteit te verhogen, hoe staan we er eigenlijk voor op dit terrein in vergelijking met andere regio’s? Hoe gaan we om met de werving van werknemers van binnen én buiten Europa? Stellen we randvoorwaarden voor een goede opvang van alle werknemers, als niet aan deze randvoorwaarden wordt voldaan?

In ons advies ‘Arbeidsmarkt’ dat wij in het najaar uitbrengen, willen wij inzicht verschaffen in hoe in verschillende sectoren is ingespeeld op de personeelsfluctuaties vanaf de crisis in 2010, wat hierin succesvol was en wat niet heeft gewerkt. Uiteraard om hieruit algemene conclusies te trekken, ook voor het provinciale handelingsperspectief. Daarnaast zijn wij met Brainport Network in gesprek over de ontwikkeling van arbeidsmarktscenario’s voor de verschillende regio’s.

4. Keuzes voor kwaliteit vragen om scherpe agendering

Het huidige model van economische groei piept en kraakt. Het besluit van de Raad van State over de toepassing van het PAS dwingt nu letterlijk tot een pas op de plaats. In het Bestuursakkoord wordt ingezet op scherpere kwalitatieve keuzes, ook voor onze economie. Naast de inzet op energietransitie en circulariteit wordt aandacht gevraagd voor de consequenties van Brabant als logistieke hotspot, zoals verdozing van het landschap en huisvesting van arbeidsmigranten. Er worden voortaan afspraken gemaakt met ruimtevragers over de bijdrage aan omgevingskwaliteit en er wordt gestuurd op zorgvuldig ruimtegebruik. Op het gebied van openbaar vervoer is het de ambitie een schaa sprong te maken. De Brabantse innovatiekracht wordt ingezet om oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen te bedenken.

In de vertaling hiervan zijn nog een paar belangrijke stappen te zetten, het gaat immers om een kanteling van bestaande praktijken. Dit betekent een scherpe agendering op gesprekstafels, waar de provincie verschillende rollen kan hebben: aan het stuur, maar vaker als één van de partijen.

Hoe kan de provincie randvoorwaarden stellen aan ruimtevragers of selectief zijn als het primaat daarvoor bij gemeenten ligt? Wat vraagt dit van acquisitiebeleid van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij? Hoe kan de provincie (helpen) voorkomen dat in de ruimtelijke afwegingen de grondopbrengsten bepalend worden, ten koste van langetermijnbelangen?

Als de druk op asfalt blijft, is de inzet op het faciliteren van meer mobiliteit altijd de gewenste route? Welk sturingsinstrumentarium is nodig om verduurzaming van mobiliteit echt af te dwingen?

In ons advies '*Werklocaties*' dat wij in augustus uitbrengen, geven wij - op basis van de trends en ontwikkelingen en de belangrijkste dilemma's - handreikingen voor het toekomstig werklocatiebeleid. In ons advies '*Blind spots*' hebben we aandacht gevraagd voor de leegstand van maatschappelijk vastgoed in Brabant en het automatisme om nieuwbouw te plegen zonder aandacht voor transformatie of inzet op circulariteit. En uiteraard gaan wij graag met u in gesprek over uw nieuwe economische visie, gericht op innovatiekracht voor de uitdagingen van vandaag en morgen en een blijvend relevante positie van Brabant als kenniseconomie.

5. Gezondheid en kwaliteit van (samen)leven als rode draad

De tweedeling in Brabant wordt groter, er is een categorie Brabanders die steeds minder meedoet, zo is ook al eerder in de opgave Sociale Veerkracht benoemd. Opleidingsniveau en inkomensverschillen vertalen zich in stevige verschillen in de (gezonde) levensverwachting. Laaggeletterdheid gaat samen met beperkte arbeidsdeelname. 100.000 probleemgezinnen in Nederland doen jaarlijks een beroep op € 10 miljard aan zorg. Maar als er schuldenproblematiek is en blijft, is de vraag of ze echt geholpen zijn. De groeiende vraag in de jeugdzorg duidt op verdere medicalisering. Het aantal burn-outs bij jongeren en het aantal zelfdodingen onder jongeren neemt toe, met name in Brabant. Toenemende criminaliteit ondermijnt de sociale en fysieke veiligheid in wijken en op het platteland. De komst van arbeids- en kennismigranten brengt nieuwe vraagstukken met zich mee: van fatsoenlijke huisvesting tot draagvlak en integratie. En uiteraard leidt het vertrek van vaak hoogopgeleide jongeren naar steden, vooral ook buiten Brabant, tot consequenties voor de leefomgeving in dorpen en de Brabantse middelgrote steden.

Het zijn ontwikkelingen die de sociale cohesie en de kwaliteit van leven in Brabant raken. Terreinen waarop vaak andere partijen primair aan zet zijn, en waarop het voor de provincie vaak zoeken is naar rol en toegevoegde waarde. Maar voortbordurend op de traditie van gemeenschapsdenken in Brabant en een provinciaal bestuur dat van oudsher sociale cohesie hoog op de agenda heeft¹, is er ook voor de provincie genoeg aanleiding om, vanuit een eigentijdse benadering, de vinger aan de pols te houden, actief te agenderen en zo nodig tot actie en interventies over te gaan. Daarbij is de vraag hoe eigen beleid en de inzet op de maatschappelijke transitie uitpakt voor (de verschillen tussen) Brabantse inwoners, nu én voor de toekomstige generatie. Transitie vragen om vaardigheden van mensen om om te kunnen gaan met veranderingen. Het is belangrijk daarvan rekenschap te geven in beleid.

Graag gaan wij met u in gesprek over de koers van gezondheid en sociale veerkracht en de rol voor de provincie. Als integrale thema's en voortbouwend op de ingrediënten die er al liggen.

¹ Van oudsher ook fysiek vertaald, zoals het Welvaartsplan Noord-Brabant (1947-1949): het beteugelen en begeleiden van economische groei, deze diende te worden afgewogen tegen de harmonieuze samenleving en de kracht van de Brabantse gemeenschappen, Het Nieuwste Brabant.

Tot slot

U kiest in uw Bestuursakkoord voor de Brabanders van nu én van de toekomst. We willen graag het project *'de Toekomst van Brabant'* onder de aandacht brengen. Onze Young Professionals gaan daarin vanaf september een 'jong' Brabants én internationaal licht laten schijnen op een drietal ontwikkelingen: verstedelijking, omgang met vrije tijd en circulaire economie.

Wij wensen u veel succes met de uitwerking en uitvoering van het Bestuursakkoord en zien uit naar onze nadere kennismaking.

Met vriendelijke groet,

BrabantAdvies,

Elphi Nelissen,

Voorzitter College van Overleg